

משה חיים פלח

בדינא דתרומה ניטלת במחשבה (ב)

והנה לעיל (א) פרכי לרבי אלעזר דאמר דחלקו ט' כנגד ט' וי' כנגד י' אמרינן זה חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך מדתנן בתמורה (ל א) השותפין שחלקו אחד נעל עשרה ואחד נעל תשעה וכלל שכנגד הכלל אסורין שעס הכלל מותרים ואם אמרת יש צריכה ליצורר חד מינייהו לצהדי כלל ולסקול והנך לישתרו, ומשני אמר רב אשי אי דשוו כולוהו להדדי ה"ג הכא צמאי עסקינן דלא שוו כולוהו להדדי ושוי האי כלל חד ומשבו והאי משבו משיך ואתי צכולוהו, ויעוין בתוס' (יג) שהקשו אהא דפרכי לברור חד מינייהו וז"ל וא"ת מה יועיל הא אין ידוע איזוהו אותו שכנגד הכלל וכי תימא לפי ששוק לכלל הא דאמר אי דשוו כולוהו להדדי ה"ג ואז היאך יכול לברר אותו שכנגד הכלל להתיר האחרים, ותיראו וז"ל וי"ל שכך סברת התלמוד כיון שיש צריכה שיש לדבר להיות תלוי צדעתו דמסתמא כך דעתו מתחלה דאותו שיצורר הוא כנגד הכלל עכ"ל, והיינו דמסתמא מעיקרא

תניא אבא אלעזר בן גומל אומר ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם שהתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה אף תרומת מעשר נעלת באומד ובמחשבה כו' ופירש רש"י וז"ל צמחשבה שמחשב ואומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי בן תרומה כדאמרינן (דמאי פ"ז מ"ד) לגבי לוקח יין מצין הכותים ולהכי קרי ליה מחשבה משום דאינו מונה אותן אי נמי נותן עיניו צ"ל זה ואוכל צ"ל אחר ותרוייהו אומד ומחשבה נפקא לן מונחש עכ"ל, ומצואר מדברי רש"י דלולי קרא ס"ד דלריך להפריש צמעשה ממש וכן נראה מרש"י בגיטין (לא א) [וכן מצואר בתוס' (צסוגין ושס) צדעת רש"י יעו"ש] ולפירוש קמא מצואר צרש"י דאף אליבא דאמת לא סגי בהרהור צעלמא וצעינן דיצור, ונתצאר לעיל דלפ"ז עיקר חידושא דתרומה ניטלת צמחשבה היינו דסגי צמה שמחשב להפריש צמעשה לאחר מכן.

אזרירי עכ"ל, והנה עיקר דברי התוס' לריכוס זיאור והאריכו זהם האחרו [ונתזאר צמקו"ח].

אולם האחרו' עמדו עוד דברי התוס' דהקשו נמי משני לוגין שאני עתיד להפריש, ולכאורה לריך זיאור דמאי קשיא להו והרי התם מפרש ואומר מעיקרא דהנך שני לוגין דיצורו לצסוף יהיו תרומה מהשתא, והוי ככל צרירה דעלמא דתלה צמה שיצורו ויעוין עוד צתוס' צסופה (יה ב) דנראה נמי מדצריהם כשיעתם צתמורה (ועי' רש"ש תמורה סט).

והנה צהביא דשני לוגין איתא צחולין (יד ב) וצכ"ד הלוקח יין מצין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דצרי ר"מ, רצי יהודה ורצי יוסי ור"ש אוסרין כו' אמרו לו לרצי מאיר אי אתה מודה שמא יצקע הנוד וגמלא שותה עצלים למפרע אמר להן לכשיצקע, ופירש רש"י וז"ל אוסרין אלמא לרצי יהודה לית ליה צרירה וחייש שמא תרומה שתה וכן פירש רש"י צמעילה (כג ב) רצי יהודה ור' יוסי ורצי שמעון אוסרין עד שיפריש ממש

צשעת חלוקה דעתו דמה שיצורו לצסוף יהא כנגד הכלצ [והא דתלי צצרירה, צפשוטו היינו משום דלמ"ד אין צרירה אף אם יפרש צהדיא דמה שיצורו לצסוף יהא כנגד הכלצ לא מהני, כיון דתולה צעתיד דאכתי אינו מצורר].

אולם התוס' צתמורה (ל א) עמדו נמי צזה וכתבו וז"ל יש לתמוה דהכא משמע שאם איסור מעורב צהיתר נועל האיסור וסומכין על צרירה לומר שזכו האיסור שנסתלק לכן צהביא דהלוקח יין מצין הכותים (דמאי פ"ז מ"ד) שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן מעשר וסומך על צרירה ולומר שזכו החולין שהוא שותה וכן הדיא דג' שלקחו קיניהן צשותפות ומתה אחת מהן דפריך הש"ס צפשיעות צמס' יומא (נה ב) ונשקול ד' זוזי ונישדינהו ואידך לישתרו משום צרירה וא"כ צכל איסור המעורב צהיתר נסמוך אצריירה ונשקול כשיעור האיסור ואידך לישתרו כו' ואומר מורי הרמ"ר כלל גדול צדין זה דודאי כל דצר שהוצר האיסור מתחלה ואח"כ נתערב צהיתר לא סמכין אצריירה כיון שתערובתו היה צאיסור אצל הני תערובתן צהיתר כי האיסור לא היה מצורר קודם תערובתו ולתחר התערובת נולד האיסור אז סמכין

אך למשנ"ת יש לבאר דברי רש"י, דחזיל לטעמיה דהא דתרומה ניטלת צמחשבה היינו דאין לריך להפריש כעת צמטשה, אלא סגי שמחשצ להפריש לאחר זמן, אך הא מיבא צעינן דיחשצ להפריש לאחר זמן, ובלא"ה מחשצב נמי לא הויא, ומש"ה לריך לומר "שאני עתיד להפריש".

ויעוין ברש"י צעירוזין (ז' ז) דביאר טעמא דאס יצקע הנוד שותה טצלים למפרע וז"ל שמא יצקע הנוד קודם שיפריש הימנו, וגמלא ששתה טצלין למפרע, דצשלמא כי "מפריש" לה לאחר זמן איבא למימר הך ד"מעט השתא לחלק כהן" יש צרירה דמעיקרא בתוך הנוד נמי דידיה הואי משעת קריאת שם וחולין שתי, אבל כי צקע הנוד ולא איצבר לה תרומה מיניה מאי יש צרירה איבא למימר "הא אפילו לצסוף לאו לכלל תרומה אתאי" עכ"ל, ומבואר לכאורה צלשון רש"י דאין החסרון משום דלא נתקיים תנאו, אלא משום ד"מעולם לא צא לכלל תרומה", ולמשנ"ת יש לבאר, דכל מה דנתרבה דמהני מחשצב בתרומה, היינו דסגי דמחשצב צדעתו להפריש לצסוף צמטשה, וצזכ יש לומר דהא דמהני היינו דוקא כשלצסוף הפריש צמטשה, וע"י הך

דקסצרי אין צרירה ואכל כוס וכוס יש לומר שהוא תרומה ומעשר ואפילו מראשון עכ"ל וכן נראה מדברי רש"י צכ"ד, ותמה הגרע"א דכיון דאמר שאני עתיד להפריש ולא הפריש היאך שייך לדון דשתה תרומה ויעוין צאחרו'.

ובקונטרס הביאורים (להגרמ"ש גיעין סי' סח) ביאר צשיטת רש"י,

דהא דשני לוגין שאני עתיד להפריש אין הביאור דמפריש מעתה אותן שני לוגין שיפריש למחר, אלא מפריש סתם שני לוגין צתוכו [וכן משמע מלשון רש"י (חולין ס"ט וצכ"ד) הרי הן תרומה "צתוכו" למאה לוג] וכן נקעו נמי התוס' צתמורה הני"ל, ולהכי נתקשו דמאי שייכא צזה צרירה, כיון דלא תלה מעיקרא צמה שיצרו לצסוף, ויעוין עוד ברש"י צמכות (יע' ז) וצאחרו'.

אולם לכאורה ז"צ לפ"ז ביאר לישנא ד"שאני עתיד להפריש" דנראה להדיא לכאורה דקוצע מעתה את התרומה אהנך שני לוגין שיפריש לצסוף [ויעוין צקונטרס הביאורים שם שכתב דאמירתו "שאני עתיד להפריש" היינו שיעור שעתיד להפריש וכתב דכן נראה מדברי המאירי (גיעין כה' א) אולם יעו"ש היטצ צמאירין].

הפרשה "מטא השתא לחלק כהן", אך מחשבתו דמטיקרא כלל [ויש להאריך
היכא דלא פריש לעולם, לא אהניא עוד צביאור דצרי רש"י ואכמ"ל].